

Jelentés a Magyar Helsinki Bizottság
2016. augusztus 30-i látogatásáról
a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal
Békéscsabai Menekültügyi Őrzött Befogadó Központjában

A Magyar Helsinki Bizottság (továbbiakban: Bizottság) és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (továbbiakban: Hivatal) között fennálló együttműködési megállapodás alapján 2016. augusztus 30-án a Bizottság felkereste a Hivatal Békéscsabai Menekültügyi Őrzött Befogadó Központját (továbbiakban: Békéscsabai MŐBEK). A látogatáson a Bizottság részéről dr. Barcza-Szabó Zita Borbála, Gruša Matevžič és dr. Somogyvári Zoltán munkatársak vettek részt.

A látogatás célja a Békéscsabai MŐBEK megtekintése és működésének emberi jogi szempontú megfigyelése volt. Az együttműködési megállapodás értelmében a Bizottság megfigyelői felmérték az elhelyezésre szolgáló épületek fizikai állapotát, továbbá számos menedékkérővel folytatott személyes beszélgetés keretében információkat gyűjtöttek a bánásmódról, az elhelyezési körülményekről, a kérelmezők jogainak biztosításáról, az egészségügyi ellátásról, illetve a MŐBEK lakói és a létesítmény dolgozói közötti kapcsolatáról.

1. Általános megállapítások

A Békéscsabai MŐBEK telephelyvezetője Kónya István, valamint a rendőrség részéről a MŐBEK őrzéséért felelős Stégermájer Zoltán és a Békéscsabai Menekültügyi Osztály vezetője, dr. Magos Zoltán példás együttműködésben segítették a Bizottság megfigyelőinek munkáját, amit ezúton is köszönünk.

A Bizottság látogatásának napján 55 menedékkérőt tartottak őrizetben, köztük 17 afgán, 9 marokkói, 7 iraki, 7 algériai, 6 kubai, 5 pakisztáni és 1 szíriai állampolgárt. A Bizottság látogatásakor a családok elhelyezésére szolgáló épületben egy iraki nő, két kubai házaspár és két kubai egyedülálló nő volt elszállásolva. A Bizottságot aggodalommal tölti el, hogy a Hivatal – a korábbi gyakorlattal szakítva – újfent elrendeli menedékkérő nők menekültügyi őrizetét.

A korábbiakhoz képest feltűnően alacsony fogvatartotti létszám hátterében a Menekültügyi Osztály vezetője elmondása szerint az áll, hogy számos esetben letelt a menekültügyi őrizet maximális időtartama, más esetekben pedig a fogvatartott családtagjának nyitott befogadó állomáson tartózkodása vezetett a menedékkérők szabadításához. A Bizottság meglátása szerint ezek az okok korábban is létező jogalapot nyújtottak volna a menekültügyi őrizet megszüntetésére, így továbbra is kérdéses, hogy mi vezetett a menekültügyi őrizet nagyszámú megszüntetéséhez.

- Kérjük a Hivatal további szíves tájékoztatását arról, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának az O.M. kontra Magyarország¹ ügyben (9912/15. sz. kérelem) 2016. július 5-én kelt ítéletében foglaltak nyomán milyen lépéseket tervez annak érdekében, hogy a menedékkérők jogellenes fogvatartása megszűnjön.

A Menekültügyi Osztály vezetője továbbá arról tájékoztatta a Bizottság megfigyelőit, hogy a tranzitónából nem vesznek menekültügyi őrizetbe menedékkérőket.

A látogatás időpontjában a Bizottság tapasztalata és a Békéscsabai Menekültügyi Osztály vezetőjének tájékoztatása szerint is a fogvatartottak többségének ügyében dublini eljárás volt folyamatban.

A Magyar Helsinki Bizottság üdvözlöi a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alapból megvalósított intézményi fejlesztéseket.

2. Fizikai körülmények

A Bizottság legutóbbi, 2016. március 1-i látogatásával ellentétben ezúttal nem érkezett panasz az őrizeteseik részéről a szobák fizikai körülményeire.

A Bizottság megfigyelője észlelte, hogy a zuhanyzókból hiányzik a függöny. A magánszféra tiszteletben tartásához való jog biztosítása érdekében a zuhanyzófüggönyök elengedhetetlenek.

- Kérjük a Hivatal szíves tájékoztatását arról, hogy a zuhanyzófüggönyök pótlása megtörtént-e.

¹ [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164466#{%22itemid%22:\[%22001-164466%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164466#{%22itemid%22:[%22001-164466%22]})

3. Bánásmód

A menedékkérők többsége arról számolt be, hogy a fegyveres biztonsági őrökkel megfelelő kapcsolatot tudtak kialakítani.

Y. A., algériai állampolgár beszámolt arról, hogy 2016. augusztus 24-én a biztonsági őrök bántalmazták az orvosi rendelőnél. Az incidensnél nem volt jelen tolmács. Ugyanazon az estén a telephelyvezető meglátogatta a szobájában a kérelmezőt és biztosította segítségéről őt. A Bizottság tájékoztatta az esetről a telephelyvezetőt, a Menekültügyi Osztály vezetőjét, valamint a rendőrség képviselőjét is a helyszínen, aminek következtében értesült arról, hogy az ügyben már megindították a vizsgálatot. A Bizottságot Stégermájer Zoltán az ügy részleteivel kapcsolatban arról tájékoztatta, hogy a menedékkérő gyógyszert szeretett volna kérni a nővértől, ám azt nem kaphatta meg, mivel a nővér nem változtathatott az orvos által előírt gyógyszerelés adagolásán. A menedékkérő ekkor fejével nekirohant a falnak, továbbá ököllel belevágott és bele is rúgott a falba. Stégermájer Zoltán elmondása szerint a menedékkérő dührohama ellenére nem volt szükség az őrök részéről testi kényszer alkalmazására, mivel a menedékkérő azután, hogy az őrök elhúzták őt a faltól, egyből megnyugodott.

- Kérjük, hogy a Hivatal szíveskedjen tájékoztatni a vizsgálat eredményéről a Bizottságot.

Több menedékkérő elmondta, hogy időnként a fegyveres biztonsági őrök ellenőrzést tartanak a szobákban, mely során őket kivezénylik a folyosóra és felemelt kezekkel a falhoz állítják őket. A Bizottság megfigyelőinek a telephelyvezető elmondta, hogy az ellenőrzést biztonsági okokból hajtják végre, amely indokolást a Bizottság elfogadott.

- Javasoljuk, hogy az ellenőrzések célját a menedékkérőkkel minden alkalommal közöljék, azaz tájékoztassák őket megfelelően, számukra érthető nyelven és módon az intézkedés céljáról és annak módjáról. Szorgalmazzuk továbbá, hogy a biztonsági ellenőrzés ideje alatt a menedékkérők emberi méltóságát ne sértse meg azzal, hogy felemelt kezekkel a falhoz állítják őket, ami álláspontunk szerint egy rutinellenőrzésnél teljesen felesleges, és egyben megalázó eljárás.

4. Szociális segítségnyújtás, egészségügyi ellátás

A Bizottság megfigyelői örömmel tapasztalták, hogy a legutóbbi látogatás óta a javaslatainkat megfogadva a Békéscsabai MÓBEK-ben a szociális munkások mellett négy szociális kisegítőt is foglalkoztatnak, akik beszélnek idegen nyelveket. Üdvözlendő továbbá az új sportszervező munkatárs foglalkoztatása is, aki a sport- és kulturális szabadidős tevékenységek szervezéséért felel.

A korábbi látogatáshoz hasonlóan elvéve most is érkezett panasz egyes szociális munkások segítőkészségének hiányára, míg a panaszt megfogalmazó menedékkérők dicsérték más szociális munkások készségességét.

- Javasoljuk, hogy a fegyveres biztonsági őrök esetében indítványozott interkulturális és empátianövelő képzésen a szociális munkások is vegyenek részt annak érdekében, hogy a menedékkérők részére biztosítva legyen a megfelelő szociális segítségnyújtás.

A menedékkérők elmondása szerint a helyszínen szolgálatot teljesítő orvos nem beszél angolul, ami megnehezíti, sőt akár lehetetlenné is teheti érdemi orvosi vizsgálat vagy konzultáció lefolytatását.

- Javasoljuk, hogy az orvosi ellátáshoz való jog érvényesülése érdekében a Hivatal biztosítsa – szükség esetén – tolmács segítségét. A kommunikációt (és a tolmácsköltségek csökkentését) nagyban segíthetné továbbá egy angolul legalább középfokon beszélő orvos alkalmazása.

5. Internet- és telefonhasználat, szabadidős tevékenységek

A Bizottság legutóbbi látogatása óta a korábban használt számítógépek helyett nyolc új számítógépet helyeztek üzembe, amelyek azonban a menedékkérők elmondása szerint lassúak. A gépeket az alacsony fogvatartotti létszámra való tekintettel napi egy óra időtartamban használhatják, ami szintén javulásként értékelhető a legutóbbi két-háromnaponkénti megengedett használathoz képest. A fogvatartottak beszámolója szerint a Skype-használat a korábbi látogatással egyezően továbbra is problémás volt.

- Javasoljuk, hogy annak érdekében, hogy a napi egy óra számítógép-használat hasznosan teljen el, hajtsanak végre szoftverfrissítéseket a számítógépeken a gyorsításuk végett.

A telefonhasználatot négy készülék biztosítja, amelyek közül három az Európai Unió területén kívüli hívásindításra is alkalmas. A Bizottság pozitívként értékeli, hogy a legutóbbi látogatással ellentétben jelen alkalommal mindegyik telefon működőképes állapotban volt.

A Bizottság üdvözi a kültéri edzőtér létesítését, amely a telephelyvezető tájékoztatása szerint nagy népszerűségnek örvend. Ezen felül új sporteszközöket (labda, súlyzó) is vásároltak, amelyeket mind a kültéri, mind a beltéri, jó állapotú és felszerelt edzőteremben használhatnak a fogvatartottak.

6. Jogi tanácsadás, tájékoztatás, eljárásjogi problémák

A Menekültügyi Osztály vezetőjének tájékoztatása szerint minden nap 8 és 10 óra között tartanak ügyfélfogadást. Ezen felül csoportos tájékoztatásokat is tartanak anyanyelvi tolmács segítségével.

- Javasoljuk, hogy a csoportos tájékoztatást csak nagyon általános jogi kérdések megválaszolására használják, és helyezzenek nagyobb hangsúlyt az egyéni tanácsadásra.

A Menekültügyi Osztály vezetője elmondta, hogy volt olyan menekültügy, amely során kilenc (!) meghallgatást tartottak. A Bizottság egyik ügyvédje a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság előtt 20.K.32.319/2016. számon folyamatban volt felülvizsgálati eljárás során egy afgán menedékkérő képviselőt látta el, akinek a menedékjogi kérelmét a Hivatal Békéscsabai Menekültügyi Osztálya a 106-3-3998/21/2016-M. számú határozattal utasította el, többek között arra való hivatkozással, hogy a menedékkérő szavahihetetlen. A fenti ügyben a Bizottság ügyvédje többek között a menedékkérő túlzóan nagyszámú (négy) meghallgatását, valamint a jegyzőkönyv visszafordításának elmaradását is kifogásolta. A Bíróság a Hivatal döntését hatályon kívül helyezte és a Hivatalt új eljárás lefolytatására utasította. Kérjük a Hivatal szíves tájékoztatását arról, hogy miért tartja indokoltnak a menedékkérők ilyen nagyszámú meghallgatását különös tekintettel arra, hogy a tényállás egy, két vagy legfeljebb meghallgatás alatt feltárható lenne. A Bizottság álláspontja szerint aggályos a menedékkérők minél több – időben eltérő alkalommal történő – meghallgatása, az emberi emlékezet működésének szükségszerűségei miatt ugyanis a meghallgatások számának növekedésével az ellentmondások megjelenésének esélye is nő.

A Bizottság megfigyelőinek a menedékkérők zöme ezúttal is arról számolt be, hogy a meghallgatások végén a meghallgatásról készült jegyzőkönyvet nem olvasták vissza nekik, ezért a meghallgatás alatt nem volt lehetőségük javításokat eszközölni. A problémát a Bizottság megfigyelői jelezték a Menekültügyi Osztály vezetőjének, akinek a tájékoztatása szerint a visszafordításra az egyes kérdések feltétele után kerül sor. Hangsúlyozzuk, hogy a jegyzőkönyv visszaolvasása a menedékkérő számára garanciális eljárásjogi jelentőséggel bír, hiszen a kérelmező egyetlen lehetősége, hogy nyilatkozatát, illetőleg az esetleges fordítási problémákat korrigálja. A visszaolvasásnak továbbá a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról szóló 2013/32 EU Irányelv 17. cikk (3) bekezdés szerint² a meghallgatások végén, vagy a döntés meghozatala előtt van a helye. A Menekültügyi Osztály vezetője továbbá elmondta, hogy véleménye szerint egyes, traumatizált menedékkérőket érdemes megóvni attól, hogy túl sokszor szembesüljenek azzal az üldöztetéssel, amelyről beszámoltak, mert az ő esetükben a visszaolvasás újabb traumákat okozhat.

- A Menekültügyi Osztály vezetőjével a Bizottság egyetért abban, hogy a traumatizált menedékkérőket óvni kell a felesleges retraumatizálódástól, ám az ő esetükben is elengedhetetlenül fontos, hogy a visszaolvasásra sor kerüljön. Szorgalmazzuk ezért, hogy a menekültügyi meghallgatásokon a visszaolvasás kivétel nélkül minden esetben, tolmács segítségével és a meghallgatás végén történjen meg abban az esetben is, ha egy menedékkérő traumatikus élményekről számol be a meghallgatás során.

7. Étkezés

A Bizottság legutóbbi látogatása óta a MÓBEK étkezési rendjében kedvező változás történt, miszerint a menedékkérőknek reggel 7-kor adnak reggelit, 12-kor ebédet, míg az előző látogatáskor kifogásolt túl korai vacsorát már később, 17:30-tól biztosítják. A menedékkérők a vacsorát továbbra sem vihetik fel a szobájukba. A telephelyvezető elmondása szerint a kenyéret kivihetik az étkezőből azzal, hogy másnap reggel annak állapotát a fegyveres biztonsági őrök ellenőrzik annak érdekében, hogy a kenyér ne penészedjen meg a szobában. A menedékkérők azonban ezzel ellentétesen nyilatkoztak, miszerint semmit nem vihetnek fel a szobájukba. A kenyér minőségére is érkezett panasz továbbá, miszerint a hétvégén a kenyér túlságosan száraz és állott. A telephelyvezető tájékoztatása szerint ennek oka az lehet, hogy hétvégén délután 2 óráig tart az ebédeltetés, ameddig a kenyér a hűtőben vár, így állaga megváltozhat.

² „A tagállamok biztosítják, hogy a kérelmező a személyes meghallgatás végén vagy az eljáró hatóság határozatának meghozatala előtt meghatározott határidőn belül szóban és/vagy írásban észrevételeket tehessen és/vagy magyarázattal szolgálhasson a jegyzőkönyvben vagy az átiratban szereplő félrefordítások vagy félreértések tekintetében. E célból a tagállamok biztosítják, hogy a kérelmezőt – szükség esetén tolmács segítségével – teljes mértékben tájékoztassák a jegyzőkönyv tartalmáról vagy az átirat lényegi elemeiről. A tagállamok ezt követően a kérelmező megerősítését kéri a tekintetben, hogy a jegyzőkönyv tartalma, illetve az átirat hűen visszaadja a meghallgatáson elhangzottakat.”

- Javasoljuk, hogy adjanak egyértelmű tájékoztatást a fogvatartottak számára arról, hogy felvihetik a kenyeret a szobájukba. Javasoljuk továbbá, hogy a kenyeret a vacsora kiosztásáig ne helyezték a hűtőbe, pusztán légmentesen zárják el, így elkerülhető, hogy gyorsan megszáradjon.

A fogvatartottak panaszolták továbbá, hogy a ramadán időszak eltelte után többek között joghurtot, illetve csokoládét sem vehettek a boltból. A telephelyvezető válasza szerint a Hivatal nem tud hűtőt biztosítani minden egyes szobában egész évben, erre csak a ramadán időszaka alatt volt lehetőség, míg a közös hűtő korábban is problémákhoz vezetett a menedékkérők között, így az nem kivitelezhető. Mindezek következtében romlandó terméket sem vásárolni, sem tárolni nem lehet.

- Javasoljuk, hogy a Hivatal tegye lehetővé legalább az egészséges étkezéshez elengedhetetlen romlandó élelmiszerek (például joghurt) hűtőszekrényben való tárolását, például egy hűtőszekrény üzembe helyezésével a szociális munkások helyiségében. A konfliktusok elkerülése végett így a fogvatartottak a szociális munkásokon keresztül tudnának a hűtőben tárolt élelmiszereikhez hozzáférni.

8. Egyedi ügyek

A Bizottság látogatásának napján nőgyógyász megállapította, hogy a családos részlegen elhelyezett iraki nő várandós. Erre tekintettel a menedékkérő kérte a Hivatalt, hogy szabadítsák őt és férfi testvérét is. A kérelemnek végül a Hivatal csak részlegesen tett eleget, amikor pusztán a nő vonatkozásában szüntették meg a menekültügyi őrizetet, míg a testvérét továbbra is őrizetben tartják. A Hivatal állásfoglalása szerint a családi kapcsolatot nem tudták kétséget kizáróan bizonyítani, mivel a bemondott születési dátumok között pusztán nyolc hónap különbség van. A Bizottság jogi képviselője, dr. Balázs Júlia a megfigyelők látogatása óta bemutatta a Hivatalnak az eredeti személyi igazolványokról készült fényképeket, amely igazolja, hogy a nő és testvére születési dátuma között eltelt több mint kilenc hónap. Ezt a bizonyítékot azonban a Hivatal nem tartja elegendőnek, így a nő továbbra is egyedül, testvére nélkül tartózkodik a nyitott befogadó állomáson.

- Javasoljuk, hogy a sérülékeny menedékkérők esetében a Hivatal különös gondot fordítson a speciális eljárási szabályok, garanciák biztosítására. Jelen esetben ezúton is kérjük, hogy minél hamarabb kerüljön sor a testvér menekültügyi őrizetének megszüntetésére és kötelező tartózkodási helyeként a Bicskei Befogadó Állomás kijelölésére.

Budapest, 2016. szeptember 30.